

Pojkhemmet på Vattugatan 16 startades i början av sextiotalet på socialstyrelsens initiativ, i samarbete med kommunen. IOGT ställde upp med föreståndare, pengarna kom från barnavårdsnämnden, som i sin tur fick statliga bidrag för verksamheten.

Från Vattugatan skulle eleverna från Sundbo slussas ut i samhället, som välanpassade medborgare. Till en början kom fem pojkar från ungdomsvårdsskolan, lika många var ungdomar från bygden som gick på Bergslagens praktiska skolor. Där gick också de fem från Sundbo. Järnverket hade ställt upp med platser. Tanken var, som socialchefen Gunnar Oscarsson sade till disponent Wohlfart när han presenterade idén, att de fem bästa skulle göra de fem sämre till bra grabbar.

Efter några år tog socialstyrelsen över huvudmannskapet. Systemet med fem-plus-fem försvann. Nu kom samtliga från Sundbo. Antalet elever minskade till åtta. De arbetade eller gick i skolan och betalade för mat och hyra. Alkohol var bannlyst. De som hade stadigt sällskap fick ibland lov att vara hos flickvännen över natten, annars skulle de vara hemma klockan tio om kvällarna. Någon social träning förekom inte, inga psykologer eller terapeuter på plats, ingen samtalsterapi, bara vanligt umgänge på ett inackorderingshem vilket som helst.

- Här lever vi som en stor familj med god sammanhållning och fint kamratskap, som föreståndaren Jan Fosshaug uttryckte saken i ett stort reportage i Borlänge Tidning. Det är ett ambitiöst reportage, sex delar långt, publicerat i augusti 1968. Reportern Ulf Jönsson flyttade till och med in på Vattugatan för att på bästa sätt försöka tränga in under ytan. Han presenterar de fyra anställda, beskriver lägenheten på andra

våningen i det rödputsade stenhuset: fyra rum för eleverna, ett kontor med sovplatser för vårdarna, dagrum med TV, akvarium och ett hobbyrum – och låter Jan Fosshaug börja med att prisa pojkarnas arbete, energi och vilja till anpassning.

Gustav, en av pojkarna (deras namn är fingerade), berömmar i sin tur de anställda:

- De är på samma våglängd som vi och inte så där insnövade som en del vårdare jag träffat på. Det är fina killar.

Vi får veta att alla säger du till varandra.

Vi får en presentation av eleverna:

Gustav samlade förr på frimärken. Numera är han mest intresserad av fotboll, simning och flickor. Han är tillsammans med en flicka från Borlänge.

- Hennes föräldrar har accepterat mig som jag är.

Fredrik läser New Musical Express och Melody Maker och skriver upp topplistorna varje vecka. Är en duktig fotbollsspelare.

Erik kallas Tänkaren. Är, enligt Fosshaug, mycket intresserad av sig själv.

- Han söker en slags hållpunkt inom sig.

Själv säger Erik:

- Det är en jäkla fin bok Bibeln.

Adam har varit tretton månader på sjön, gått på Kina, Japan och Latinamerika och säger att finaste jobbet var som ekonomibiträde.

- Vad gjorde du då? frågar reportern.

- Hjälpte till å servera och greja lite. Det var ett sänt där negergöra.

Rättar sig sekunden efter.

- Det där med negerjobb är ju inget allvarligt menat, det är bara en grej så där. Man får inte tänka på det, för då är det hemskt.

Adam är mycket nervös, röker "otroligt mycket". Han sitter en stund, reser sig och kommer tillbaka med en gitarr. Han sjunger *Hedström, Tuneman och jag* med skrovlig röst.

Nej, han tycker inte att det är något fel på poliser. Han har en morbror som är polis. Reportern försöker diskutera världsläget, tar upp Vietnam och Biafra. Det blir, som han skriver, ingen lång diskussion.

En kväll delar han ut en lista med 31 skriftliga frågor, men får inte ut mycket av svaren. Istället får han dem att berätta, till exempel om de har använt narkotika.

David säger:

- Ja, jag har rökt rätt mycket kitt förut och så har jag väl tagit en del Pelle Lundin också, men det är slut nu.

Kitt är alltså hasch, Pelle Lundin Preludin.

Fredrik svarar med ett korthugget *ja*.

Adam säger att han har haft svårigheter med narkotika förut.

- Nu är jag säker till nittionio procent, men jag vill vara hundra procentig innan jag åker tillbaka till Stockholm. Det var för jävligt ett tag, jag har till och med varit på Mariapolikliniken för avvänjning och då har det gått lite väl långt. När jag kom till sundbo vägde jag bara sextiosex mot åttiofem som är normalt. Det är vansinnigt.

Gustav är kritisk mot samhället.

- Det är den värsta skit som finns. Alla människor försöker vara så jävla bra och stora. Dom tror dom är bra för att dom inte stjälar, va, men det är dom inte. Dom är tamefan inte bättre än någon av oss här. Det bästa vore att bygga upp ett eget samhälle.

Han ägnar inte en tanke åt morgondagen.

- Det är ingen idé att tänka i förväg när man är på ett sånt här ställe. Pang säger det och man är tillbaka på Sundbo. Vafan ska man då göra med alla planer?

Och:

- Kan du säga mig en enda kille som har suttit inne och som inte har blivit orättvist behandlad? Nä du, det går fan inte!

Gustav har rökt hasch en gång, men blev sjuk med trettionio graders feber.

Den som stal hans bil skulle han slå ihjäl. Han tror på dödsstraff för vissa brott, i avskräckande syfte.

Caesar vill ändra på samhället, eller åtminstone hitta en plats där han får ara i fred.

- Jag vill inte vara beroende.

Adam är något mildare i sin bedömning:

- Det krävs att man ska vara en Svensson och att man inte ska skilja sig från mängden, det är bara så. Jag förstår dom även om jag inte tycker som dom.

Reportern skriver att Adam, Caesar, David, Erik, Fredrik och Gustav trivs på pojkhemmet – eller panget, som det heter i folkmun. De behandlas som självständiga individer. Deras åsikter respekteras. Erik säger att han inte vill flytta därifrån, även om han får göra det nu. Dock förekommer en del *spänningsmoment*.

En kväll ska de spela fotboll mot Grycksbo IF, men det är bara Fredrik och Gustav som följer med. Laget måste kompletteras med några kompisar och reportern från Borlänge Tidning. Pojkhemmet förlorar med 14-1. När de kommer hem försvinner Fredrik och Gustav ut på stan. Efter midnatt kommer Fredrik tillbaka. Han är berusad.

Fosshaug tyckte inte om Fredriks uppträdande. Han gör klart för honom att kommer att väckas klockan tre i alla fall. Då har Fredrik varit hemma

från jobbet en dag och Fosshaug vägrar att låta honom stanna hemma ännu en dag.

När vi lagt oss ligger Fosshaug och berättar om vad han skulle vilja göra för pojkarna. Han har försökt ge dem en rak linje, säger han. Något att hålla sig till. Kanske är det riktigt.

Fredrik kommer aldrig iväg till jobbet nästa dag.

De som bröt mot de uppsatta reglerna skulle egentligen skickas tillbaka till Sundbo.

Det hände också, men för något större förseelser än enstaka fyllor och sena ankomster. Hotet fanns där emellertid. Det var kanske den största skillnaden gentemot ett vanligt inackorderingshem.

Alla på Sundbo kom inte hit till Vattugatan; endast de som av olika skäl ansågs behöva en mjukare övergång innan de skulle ut i samhället. Rektor Lars Elgstrand brukade dela in eleverna i vita, grå och mörka: 20 procent var vita, 20 procent gråa och resten mörka. De sistnämnda var, enligt rektor Elgstrand:

– Mycket svårbehandlade fall och oftast människor som kör fast i kriminella spår.

Pojkarna på panget tillhörde den mörka kategorin.

Det är Tomas Ölund som är Erik i reportaget. När det publicerades hade han träffat Arne Nilsson på Borganäsvägen, de hade börjat umgås, trivdes i varandras sällskap, rökte hasch tillsammans. Det var Nilsson som brukade åka ned till Stockholm och köpa. Han hade bil och, naturligtvis, större möjligheter att röra sig fritt. Ölund och andra skickade ibland med pengar för att sedan dela broderligt på kakan.

Ölund trivdes på pojkhemmet. Han ville inte flytta därifrån. Det var billigt att bo där, kompisar som alltid fanns tillhands, mitt inne i stan. Inte lika fritt som egen lägenhet,

men det gick alltid att lirka med Fosshaug. De fick inte dricka alkohol, de måste vara hemma före tio om kvällarna och skötte de sig inte fanns återtransporten till Sundbo där som ett hot. Janne Fosshaug trodde emellertid på det goda i var människa. Han var Jehovas Vittne, utan att vara fanatisk i sin tro. När killarna kom inramlande på fyllan, mitt i natten, samlade han dem hellre till samtal och diskussion än att beordra omedelbar återfärd till Sundbo. Han hoppades att med ordets hjälp kunna föra pojkarna in på den rätta vägen. Med Bibeln i hand satte han sig ned på en stol i allrummet, samlade pojkarna kring sig, läste några stycken och försökte så få dem att öppna sig för honom. Tomas Ölund var alltid villig att diskutera. Han hade ordets gåva, kunde uttrycka sig på ett sätt som appellerade till Fosshaugs religiösa tro och slog ned som en katt på alla svagheter i motståndarens argument. Tore Berglund (Gustav) pratade som en försäkringsagent när han hade amfetamin i blodet, annars tittade han i taket och hoppades att allt snart skulle vara över. Gert Löfstedt (Gustav) satt i soffan och muttrade något ohörbart, Klas Eriksson (Caesar) och Janne Wiberg (David) ville bara sova, Åke Sivertsen (Adam) tänkte väl mest på Stockholm. Javisst lurade de Fosshaug! Inte öppnade de sig för honom! Aldrig lyckades han tränga ned i den värld som var deras. De satt där runt omkring denne guds troskyldige tjänare, i allrummet på andra våningen i det rödputsade huset på Vattugatan 16, och försökte uppträda på det sätt som de visste att han ville att de skulle uppträda. De flesta sade visserligen inte mycket – Tomas Ölund och Tore Berglund fick sköta den saken – men de bråkade inte, var inte oförskämda, gick inte därifrån, försökte svara så gott de kunde när de fick en fråga. De var bara tonåringar, men hade redan lärt sig kåkfarnas gyllene regel: gör inget väsen av dig, var som de

vill att du ska vara, res dig när du ska stå och sätt dig när du ska sitta, bocka och buga och håll gärna upp dörren – *bara du inte låter dem tafsa på dig!*

De satt där med dörren hermetiskt tillsluten till den värld som varken Janne Fosshaug eller någon reporter från lokaltidningen skulle få titta in i.

Det betyder alls inte att Tomas Ölund, Tore Berglund, Janne Winberg eller någon annan tyckte illa om Fosshaug. Tvärtom, de tyckte om honom. De tyckte om honom för att han var så lätt att dribbla bort, men också för hans renhjärtade tro. De kunde till och med känna respekt för hans uppriktighet. De ville inte gärna göra honom ledsen och smög därför med allt han inte kunde acceptera. Han var den sortens människa som var mycket sårbar och det kände de intuitivt. Han var en sorts människa de aldrig tidigare hade konfronterats med. Därför undvek de honom helst. De respekterade honom.

De var tacksamma för att han aldrig talade om narkotika.

I mars 1967 hade Tore Berglund skickats från Sundbo till Vattugatan, han hade arbetat på posten och på Domnarvet under våren, men på midsommarafton stal han en Volvo Amazon tillsammans med Åke Sivertsen, vände kylaren mot Stockholm och körde i diket vid Rävberget utanför Ludvika. Tore berglund transporterades åter till Sundbo, där han träffade Tomas Ölund och rökte sin första pipa med hasch.

(Under sin första period på skolan, från oktober 1966 till mars 1967, hade han aldrig sett hasch, knappt hört talas om det.) Tomas Ölund hade naturligtvis bara behövt kasta en blick på Tore Berglund för att se att det var en av hans egen sort.

Vid den här tiden sönderföll nämligen eleverna vid Sundbo i två skilda grupperingar. Det var raggarna och modsen.

Raggarna utgjorde den stora majoriteten. De hade, som sina bröder i frihet, sin stil kvar sedan femtiotalet: tuppkammen med enkel eller dubbel skruv och en handfull brylcreme, kompletterad med den s k fittan i nacken, svarta skinnjackor med eller utan nitar, åtsittande svarta eller blå jeans, myggjagare eller, ännu hellre, mönstrade cowboyboots med hög klack. I drömmen rattade de jättelika amerikanare med väldiga stjärtfenor, Elvis dånande från skivspelaren under instrumentbrädan och baksätet var fyllt av blonderade brudar i trånga jumprar. De berusade sig på brännvin, sköljde ned det med några öl. Flera av dem skulle snart ta steget in i dynamitardernas dunkla skrå. De kunde mycket väl tänka sig ett svetsjobb inom industrin, mest för att lära sig branschen. Många skulle emellertid bli kvar på verkstadsgolvet fram till pensionen, bilda familj och bygga villa, bli pålitliga medlemmar i fackföreningen, med åsikter och värderingar och uppfostringsmetoder som knappast skilde sig från befolkningen i gemen. Några skulle varken bli dynamitarder eller metallarbetare; de skulle dyka upp i städernas A-lag, supa sig sönder och samman och begravas på kommunens bekostnad.

Ser man det i stort – inte bara till de något upplösta grupperingarna på Sundbo – kan man säga att raggarna arbetade, medan modsen gick i skolan. Raggarna var arbetarbarn, modsen kom från tjänstemannakvarteren. Raggarna var bakom allt USA-bjäfs snarast patriotiska, modsen hånade flaggan och nationen. Raggarna delade i grund och botten folkmajoritetens syn på lag och ordning, modsen hyllade friheten från lag och ordning.

I'm free

to do what I want

at any ol'time

I'm free
to do what I want
at any ol' time
So love me,
hold me
Love me,
hold me
I'm free
at any ol' time
to get what I want

som Mick Jagger sjöng.

Modsen klädde sig från början i den mundering som ursprungligen var brittisk – aristokratiska kråsskjortor, kritstrecksrändiga flanellbyxor, Tom Jones-skor med blanka spännen – men hade mycket snart bytt till gröna US Army-jackor, urtvättade jeans och vita basketskor. Liksom hos raggarna hade klädedräkten sitt ursprung i USA, inspirerad av filmer som West Side Story, fast här, bland dessa trasiga unga själar som samlades på Sundbo, ytterligare utvecklats i riktning mot det slitna och malättna. Liksom hos raggarna satt styrkan i håret. Modsen gjorde bara tvärtom: ingen brylcreme och inga skruvar, bara långt hår som fick växa i full frihet. Medan raggarnas hårt förvärvade tuppkammar och fittor demonstrerade disciplin och karaktärsfasthet, uppvisade modsens fria hårsvall den bekymmerslösa frånvaron av disciplin och karaktär. Och medan könen fullkomligen skrek ut sin närvaro i raggarnas tuktade man, lyste de med sin frånvaro i modsens könsneutrala lockar. På samma sätt som kläderna, både hos raggaren och hans brud, helt enkelt var en

vidareutveckling och ett förtydligande av klädedräkten hos vilken metallarbetare och hemmafru som helst (lite svartare, snävare, spetsigare bara) var deras frisyrer inget stilbrott, snarare en förädling av stilen. Någon tvekan om könstillhörighet förelåg knappast. Det breda läderbältet som höll upp jeansen pryddes med ett tjurhuvud i silver. Raggaren var man, kvinnan hans brud i bilens baksäte.

Modsens klädedräkt var liksom det långa håret neutraliserad, avkönad, lika för alla.

Mods kallades de båda. Frisyren var en protest mot allt vad frisyrer hette.

Borlänges mods hade sedan våren 1965 samlats om kvällar och helger på marknadsplatsen framför Borlänge Tidning. De drog gatorna fram, de satt på gräset i parkerna, alltid i stora gäng, obekymrade om klasser och sociala skikt. Alla tillsammans, var och en så god som en annan. Ibland gick ett rykte om ett party någonstans, hos någon där föräldrarna rest bort, och alla strömmade likt ett lämmeltåg i riktning mot den angivna adressen. Alla var naturligtvis välkomna! Det var bara att fylla på tills ytterdörren inte gick att stänga igen. Det var en idyllisk tid, då gräset var varmt under fötterna och gatudammet kittlade i näsan.

Den äldre generationen reagerade inför detta som de hade reagerat inför swingpjattar, dixiesnubbar, knuttar och raggare. Föräldrar vred sig i förtvivlan inför håret som aldrig fick klippas, jackorna som skulle klottras fulla med popgruppers allt konstigare namn, jeansen som bleknade och sprack och lappades och fransade. Varje korthårigt popband fick en klapp på ryggen i tidningarna:

Gruppen har vunnit stor popularitet bland den ungdomliga publiken,
trots sitt korta hår. Det går att spela även utan hår som flänger!

Motviljan – och förvåningen – avspeglade sig tydligt när medelåders reportrar skulle skriva om den nya musiken:

Det var långhårigt i Falu stadsteater på måndagen. Det var ljudligt också. Sveriges Radio hade uttagning till sin twistbandstävling. Av 21 anmälda så kallade popband från Dalarna så kom 17. The Beat-Nix från Falun spelade så att säkringarna gick (...) En av gitarristerna i Horanges från Siljansnäs hade röd rosett i håret (...) För många tycks det huvudsakligen vara att låta.

Den nya frisyren år 1966 hette Accent och tidningarna skrev att nu föll det långa håret för saxen. Ordföranden för Dalarnas frisörer förklarade samma år att nu tycktes det långa hårets epok lida mot sitt slut. Från folkparkerna meddelades att popgrupper inte fick spelningar längre.

Det räcker inte längre med långt hår och elektricitet – man måste kunna spela också.

Den oundvikliga konfrontationen mellan raggare och mods kom att gälla just håret. Saxbeväpnade raggare jagade modsen för att klippa av dem detta avskyvärda hårsvall. De satt hopklämda i sina vrållåk utanför klubbarna där modsen brukade hålla till, stod i en lång rad med motorerna tysta, strålkastarna släckta och bilgrammofonerna avslagna, bara cigarettglöden lyste som eldflugor i mörkret. När modsen kom ut slogs motorerna på, strålkastarna tändes och bilarna började följa arméjackornas nervösa vandring hemåt i natten. En lång karavan av raggarbilar kröp sakta fram genom staden, som en tyst styrkedemonstration mot dessa på sin höjd cykelburna mods. Ibland körde en bil upp på trottoaren, för att blockera vägen och tvinga de långhåriga ut på gatan. Några glåpord genom bilfönstret, en brännvinsflaska som krossades mot trottoaren, en Elvislåt som plötsligt dånade till likt en kamplåt. Men modsen lät sig inte provoceras. De fortsatte sin tysta vandring

marsch bredvid bilkaravanen av den enkla orsaken att de var vettskrämda. Det hände att bilarna plötsligt stannade, dörrarna kastades upp och raggarna kom utfarande med sina saxar. Modsen flydde i vild panik, skingrades som en flock höns, for iväg i alla riktningar.

Sällan eller aldrig kröktes dock ett hår på någons huvud.

Allt detta gällde knappast grupperingarna på Sundbo, än mindre på Vattugatans pojkhem, där misstänksamheten – men sällan fientligheten – från brukssamhällets invånare kittade dem samman. Det var *vi* mot *dom*. Deras likartade uppväxtförhållanden gjorde naturligtvis sitt till: skilsmäsohem, alkoholiserade fäder, misslyckad skolgång, kriminalitet, missbruk av det ena eller andra slaget... kort sagt, en välfylld provkarta på vad som i tingsrättens personundersökningar brukar sammanfattas i orden "mindre goda uppväxtförhållanden".

Gert Löfstedt avskydde knark och sökte sig till raggarna i Borlänge. Tomas Ölund, Tore Berglund och Janne Winberg drog sig till modsen. Klas Eriksson vacklade mellan de grupperna för att sist och slutligen välja de sistnämnda. Men framför allt var de alla *pojkar på panget*, varken mer eller mindre. Med tiden fick de till och med frisyrrerna gemensamt: Ölund kom underfund med hur Mick Jagger klippte sig, klippte sig själv likadant, Berglund och Winberg följde efter och till sist satt sig Gert Löfstedt med rentvättat hår framför spegeln, beredd att överge sitt främsta yttre attribut: det oerhört feta håret med nästan tredubbel skruv och avgrundsdjupt veck i nacken.

– Ni har ju för fan så mycket lättare att få brudar, var hans korthuggna förklaring.

Men Tore Berglund var mods redan när han anlände till Sundbo en tisdag i oktober 1966. Hemma i Västerås hade han av ortstidningen utnämnts till Västmanlands

mesta mods och på de två bilderna som publicerades – en framifrån, en bakifrån – kan man se hur håret går ända ned på ryggen. Arméjackan hade han köpt på Impo i Stockholm. På Sundbo sydde han sig en vinröd, halvlång kavaj med breda slag och ett par utsvängda svarta byxor, som han sen brukade använda i Borlänge. Han var något av en snobb, tvättade håret ett par gånger i veckan, borstade omsorgsfullt sina högklackade boots, höll sig ren och snygg och hade knappast några större svårigheter att imponera på *finingarna*, som han brukade säga. Tore Berglund var liten till växten, spensligt byggd, hade oskuldsfulla blå ögon.

Han var inte alls så oskuldsfull som han såg ut.

Bara några månader efter de där modsbilderna i ortstidningen skulle han skapa rubriker igen. Han hade stulit en packmoped, gripits av polisen, inte vågat gå hem och kastat sig in i den sortens verksamhet som brukar sluta på ett och samma sätt. Tore Berglund snattade och stal mopeder, bröt sig in på vindskontor och i källare och fick till sist namnet *Ventilationsmannen* av ortspressen eftersom han på grund av sin kroppsliga konstitution tog sig in genom sådana fönsterluckor, takluckor, prång och ventiler som tidigare hade ansetts omöjliga att komma genom för andra än barn. Han bodde på vindar, hos vänner, i en sommarstuga utanför stan. Sedan stal han en Silverpil och körde ned till Falkenberg, där han kom över en del pengar vid ett inbrott, fortsatte med tåg till Malmö och greps slutligen av polisen när han försökte stjäla en förpackning prickig korv. Efter den omgången placerades han på ett pojkhem strax utanför Västerås, rymde därifrån och kom så till Sundbo, drygt en vecka före sin artonårsdag.

I det läkarintyg som utfärdades i samband med det första åtalet mot Tore Berglund – knappt tre år senare – finns följande kortfattade uppgifter om tiden före Sundbo:

Född i Västerås. Fadern lever. Modern avled, då expl. var 6 år gammal. Har två halvsyskon. Han bodde ett par år hos föräldrarna, därefter hos en moster och morbror. Genomgått vanlig folkskola på ett par olika platser + 3 år i realskola + 1 år i yrkesskola. Har inte haft några kroppsliga sjukdomar.

Nej, Tore Berglund minns inte mycket av sin mor. Han minns att hon såg allt mer genomskinlig ut innan hon dog och att hon hade svårt att sova. Han minns också att de promenerade mycket, han och hon, hand i hand. Sedan dog hon, men det minns han inte alls. Långt senare fick han veta att hon dött i leukemi.

Fadern kom han inte alls ihåg från dessa tidiga år. Hans föräldrar hade ju aldrig bott tillsammans. Modern bodde fortfarande hemma när hon fick honom och flyttade aldrig därifrån. Han stannade kvar hos mormodern tills hon dog, flyttade sedan till en moster och morbror och först när de flyttade från stan adopterades han av sin biologiska far, en chefstjänsteman på ASEA, som nu hade gift sig och fått två egna barn. Tore Berglund var då elva år. Det var första gången han träffade sin far. Han skulle alltid tänka på honom som Rune, inte som pappa.

När Tore hade fått en anmärkning i skolan vågade han inte gå till honom med den; det var styvmodern, Gudrun, som fick skriva under. Rune kunde ju plötsligt explodera för minsta bagatell, plötsligt slå till det eller den som stod i vägen. När Tore kom upp i femtonårsåldern och hade börjat tjuvröka kom Rune på honom, förbjöd honom att fortsätta röka och bestraffade honom med ett halvt års utgångsförbud när han ändå fortsatte. Han måste komma hem direkt efter skolan och fick sedan inte gå ut. Den nya mopeden fick han inte röra under det där halvåret. Sedan inträffade det som skulle betyda den definitiva brytningen.

Tore ville sova över hos en kamrat som skulle tälta på tomten, men det fick han inte. Framåt kvällen smög han ut i alla fall, stack över till sin kamrat, stannade där några timmar och smög sedan försiktigt in genom källarfönstret – han bodde i gillestugan – rätt i famnen på Rune och Gudrun. Rune frågade ingenting, sade ingenting, pressade bara ned honom med ryggen mot golvet. Gudrun satte sig på hans ben. Rune satte sig grensle över bröstet på honom, kilade fast hans armar med sina ben så att han inte skulle kunna skydda sig, och började slå.

Efteråt, i skolan, sade Tore att han hade ramlat i källartrappan.

På kvällen åkte han hem till sin andra morbror, berättade hela historien och fick stanna. Det var där han bodde när han skickades till Sundbo. Det skulle dröja tjugo år innan han träffade Rune igen.

På Sundbo rökte alltså Tore Berglund hasch första gången, bjuden av Tomas Ölund. Efteråt måste han gå in och lägga sig.

– Jag vart helt fadäs, som han senare sade till Ölund.

– Det brukar vara så första gången, sade Ölund. Man måste komma underfund med det.

Sedan rökte Tore Berglund ingenting förrän han kom tillbaka till Vattugatan i augusti 1967. De rökte en del den hösten, men inte så mycket, eftersom de bara fick tag på hasch när Ölund reste ned till Stockholm under permissionerna.

Klas Eriksson var en nervös liten kille från Mora som vacklade länge mellan stilar och ideal, men imponerades av Ölunds stora självförtroende, lät håret växa och köpte en svart polotröja. Han var strykrädd och bet på naglarna.

– Jag har rökt förut, sade han när Ölund bjöd första gången.

- Jaha du, sade Ölund. De brukade hålla till i Liljeqvistska parken eller Hummelparken, satt på parkbänkarna och gräsmattorna och rökte så länge vädret tillät det året. De behövde aldrig smyga med pipan, ingen kunde ju veta vad de höll på med.

Tomas Ölund hade fått jobb på en elfirma som gjorde installationer på Domus nya varuhus. Tore Berglund gick på yrkesskolans kamerala linje. Klas Eriksson körde packmoped för en färgbutik.

Den hösten lärde de känna en del folk i Borlänge.

FOTNOT. Alla missbrukare och boende på pojkhemmet har försetts med fingerade namn. Vissa andra förändringar har också gjorts.

Ett kapitel ur Anders Sundelin, *När knarket kom till stan* (1987)